

100
Jože Babič

P R O G R A M
P R I R E D I T E V
O B S T O L E T N I C I
R O J S T V A

2017

Jože Babič (1917–1996)

Jože Babič, igralec, gledališki, filmski in televizijski režiser ter pedagog, se je rodil 13. 2. 1917 v Povžanah pri Materi-jji. Leta 1922 se je družina preselila v Maribor, kjer je Jože Babič obiskoval osnovno šolo in nato Državno trgovsko akademijo, ki pa jo je zaradi svoje politične aktivnosti moral končati izredno. Vzporedno je obiskoval gledališko šolo Vladimirja Skrbinška in sodeloval v amaterskih gledaliških skupinah Svoboda in Vzajemnost. Tik pred začetkom 2. svetovne vojne je prevzel vodenje gledališča na Ptuj. Po osvoboditvi se je vrnil na Ptuj, v sezoni 1945/46 pa je prestopil v SNG Maribor. Tu je ostal do leta 1947, ko se je pridružil Slovenskemu stalnemu gledališču v Trstu, kjer je najprej ustvarjal kot igralec in režiser, v sezoni 1954/55 pa je prevzel tudi vlogo umetniškega vodje, ki jo je opravljal do konca desetletja. Po nekajletnem obdobju v svobodnem poklicu je leta 1969 ustanovil Primorsko dramsko gledališče v Novi Gorici in bil do leta 1974 njegov direktor in umetniški vodja. V študijskem letu 1982/83 je postal honorarni predavatelj filmske režije in igre na ljubljanski Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo.

Pomemben pečat je pustil tudi v slovenski filmski zgodovini. Posnel je šest celovečernih filmov, od tega štiri za slovenske producerske hiše (*Tri četrtine sonca*, *Veselica*, *Po isti poti se ne vračaj*, *Poslednja postaja*) ter po enega na Hrvaškem (*Trčenje na vzporednicah*) in v Bosni (*V spopadu*). Zelo bogat je tudi njegov radijski in televizijski opus.

Za svoje ustvarjanje je prejel številne nagrade, med drugim zlato (*Tri četrtine sonca*) in srebrno (*Veselica*) areno na Festivalu jugoslovanskega igranega filma v Pulju,

Prešernovo nagrado za življenjsko delo na področju gledališke, filmske in televizijske režije ter Badjurovo nagrado za življenjsko delo.

Umrli je 10. 5. 1996 v Ljubljani.

*Špela Čižman,
Slovenska kinoteka*

Foto: Vid Nučič, arhiv
Slovenske kinoteke.

Babičevo mariborsko človeško in umetniško zorenje

V delavskih predmestjih Pobrežje in zlasti Studenci so po prvi svetovni vojni, ko je Maribor komaj postal slovenski, živeli in delovali mnogi pomembni mariborski in slovenski ustvarjalci proletarskega porekla. Tjakaj so se preselili tudi mnogi primorski rojaki, ki so se bili prisiljeni umakniti s Primorske in Istre pred fašističnim nasiljem. Tjakaj se je leta 1922 preselila družina Josipa Babiča iz Povžan pri Materiji blizu Kozine in Hrpelj. Jože še ni hodil v šolo in včasih je zato celo rekel, da Maribor doživlja kot »rodno mesto«, čeprav je v otroški fantaziji »živel« tudi v »slovenskem« Trstu, o katerem so njegovi starši (oče je delal v Trstu) kar naprej govorili in fantazirali v vsakodnevnih pogovorih z drugimi Primorci v Mariboru ... Po osnovni šoli se je vpisal na prestižno trgovsko akademijo in se razvil v nadarjenega, »proletarskega«, kulturno izobraženega in predvsem radovednega dijaka ... Njegov krog so sestavljali Fran Žižek, slikar Maks Kavčič, Jože Mlakar, pedagog in lutkar Ernest Vranc, Jaro Dolar, Cvetko Zagorski, Ante Novak, Milan Apih, Branko Babič, Tone Čufar, Božo Podkrajšek itd. Obiskoval je gledališko šolo Vladimirja Skrbinška in sodeloval v eksperimentalnih ljubiteljskih odrih

Vzajemnosti in Svobode (režija Golouhove *Krize* in masovne prireditve za mir ...), predvsem pa tudi v Žižkovem Neodvisnem gledališču in potem že tik pred vojno na Ptuj ... Statiral je v poklicnem gledališču, igral pri Žižku manjše in večje vloge, bil zaradi revolucionarnih mladinskih akcij zaprt šest mesecev in potem interniran v Srbijo. Vmes sta s Franom Žižkom izvedla prvo demonstracijo pred začetkom predstave v mariborskem poklicnem gledališču (1935), ki sta mu očitala meščanski okus namesto angažiranega in udarnega gledališča, kakršnega je poznala že Evropa (Piscator, Burian, Brecht ...). Ob okupaciji so ga zajeli in je dolga leta preživel v taboriščih. V prvih povojnih letih je najprej prevzel vodenje ptujskega gledališča, potem pa je bil povabljen v Maribor, kjer je igral nekatere srednje in glavne vloge (*Hlapec Jernej in njegova pravica*, *Strast pod brest*, *Pohujšanje v dolini šentflorjanski*) in režiral nekaj odmevnih predstav (*Tartuffe*, *Mesto mojstrov*, *Skopuh* ...). Leta 1947 sta ga dekret in srce odpeljala v Trst. Kasneje se je še pogosto vračal režirat v Maribor (*Ščuke pa ni*, *Kriza*, *Don Juan* in *Faust* ...). V Mariboru je snemal tudi nekatere svoje filme (*Poslednja postaja*). Imel sem čast, da sem postal njegov prijatelj, režiral je pet mojih dram in komedij, televizijsko nadaljevanko *Ščuke pa ni*, *ščuke pa ne* ... V Mariboru sva skupaj tekla gledat v porodnišnico njegovo Josipino (s četrto ženo Mariborčanko Lidijo), kakor je bilo ime mami in po svoje očetu Josipu ... Če je Trubar rekel, da je bil »nikjer doma«, je bil Babič »povsod doma«, predvsem pa v Mariboru, Trstu, Gorici, Momjanu ... V temeljnih kamnih slovenskega Maribora je zapisano Babičevo ime.

Foto: arhiv Slovenske kinoteke.

Tone Partljič

Robert Cedric Sheriff:
Konec poti, produkcija šole
Vladimirja Skrbinška, 1940.
Foto: M. Japelj, arhiv SLOGI.

Iz gledališkega dela

Tone Peršak v monografiji o Jožetu Babiču *Med stvarnostjo in domišljijo* (Knjižnica Mestnega gledališča ljubljanskega, 1982) ugotavlja: »Sodeč po izjavah v raznih intervjujih Babič pripisuje večji pomen svojim režijskim začetkom kot igralskim, čeprav se je poklicno začel najprej uveljavljati kot igralec in je kot igralec doživljal tudi izrazitejša priznanja kritike.« (str. 102)

Sklepno obdobje Babičevih učnih let predstavlja obiskovanje mariborske gledališke šole pod vodstvom igralca in režiserja Vladimirja Skrbinška. Kot polkovnik je nastopil v uprizoritvi Sheriffovega *Konca poti*, ki je bila premierno izvedena 30. oktobra 1940.

V poznih tridesetih letih je Babič gostoval v ptujskem gledališču kot igralec v Žižkovih režijah in v začetku sezone 1940/41 tam prevzel umetniško vodenje gledališča ter obenem nastopil kot hišni režiser (na oder je najprej postavil Jonsonovo komedijo *Volpone*).

Po vojni se je vrnil na Ptuj, zrežiral uprizoritev Klopčičeve enodejanke *Mati* in Zupanove enodejanke *Tri zaostale ure*, že s prvo povojno sezono pa je bil premeščen v Maribor in nastavljen kot igralec tamkajšnje Drame. Prvo vlogo je odigral v dramatizaciji Cankarjevega *Hlapca Jerneja* režiserja Milana Skrbinška.

Že isto sezono se je v Mariboru predstavil tudi kot režiser (Molièrovega *Tartuffa*), po dveh sezonah pa se je odpravil v Trst, kjer je sprva še igral, a »se je kmalu uveljavil kot eden najbolj delavnih, zanimivih in izvirnih režiserjev na Slovenskem« (Dušan Moravec, Vasja Predan: *Sto slovenskih dramskih umetnikov*, Prešernova družba, 2001, str. 119). Tržaškemu občinstvu se je kot režiser najprej predstavil z uprizoritvijo Cankarjevega *Kralja na Betajnovi* (1947). Leta 1951 je postavil prvo uprizoritev na pro-

Milan Skrbinšek
(po Ivanu Cankarju):
*Hlapec Jernej in njegova
pravica*, Drama SNG
v Mariboru, 1945/46.
Foto: arhiv SLOGI.
Na fotografiji: Jože Babič
(Potepuh), Milan Skrbinšek
(Hlapec Jernej).

stem, in sicer Kreftove *Celjske grofe*; nastala je odmevna uprizoritev z monumentalno scenografijo Viktorja Molke.

Od sezone 1954/55 do sezone 1958/59 je bil Babič tudi umetniški vodja Slovenskega gledališča v Trstu; v tem času sta nastali tudi uprizoritvi del Josipa Tavčarja *Pekel je vendar pekel* in *Nicky – zlati deček*, s katerima se je tržaško gledališče v letih 1959 in 1960 udeležilo festivala Sterijevo pozorje v Novem Sadu in tako prodrlo v jugoslovanski gledališki prostor.

Po tržaškem obdobju je Babič deloval kot svobodni umetnik. Leta 1969 je postal ravnatelj malo prej profesionaliziranega gledališča v Novi Gorici, tam je zasnoval mednarodni festival Goriško srečanje malih odrov. Ko je zapustil Novo Gorico, se je vrnil v Trst in pozneje spet k »svobodnemu« statusu.

Na gledališkem področju je deloval še kot scenograf in kostumograf, podpisal je tudi več priredb.

Uprižarjal je tako dela iz repertoarja svetovne klasike kot tudi sodobno dramatiko; večkrat se je vračal k že uprizorjenim delom.

Bratko Kreft: *Celjski grofje*,
Slovensko narodno
gledališče za Svobodno
tržaško ozemlje, 1950/51.
Foto: arhiv SLOGI.

Josip Tavčar: *Pekel je vendar pek*, Slovensko narodno gledališče v Trstu, 1958/59.

Foto: Mario Magajna, arhiv SLOGI.

Na fotografiji: Miha Baloh (Boltizar), Modest Sancin (Belizar), Štefka Drolc (Marta).

Režiral je v domala vseh slovenskih gledališčih; njegov opus zajema blizu dvesto gledaliških režij. Poleg nekaterih že omenjenih velja izpostaviti številne, pogosto tudi krstne uprizoritve slovenske dramatike; med tržaškimi spektakli na prostem Shakespearovo igro *Romeo in Julija* (1952), Žiškovo *Miklovo Zalo* (1953) in (v režijskem sodelovanju z Modestom Sancinom) Goldonijeve *Pri-morske zdrahe* (1955). Ob Tavčarjevih igrah je na Sterijevem pozorju sodeloval še z drugimi tržaškimi uprizoritvami: Javorškovih *Manevrov* (1961), Benedetičeve drame *Ne vedno kakor lastovke* (1967), Leskovčevih *Dveh bregov* (1976), Rudolfove igre *Koža megle* (1977), Kmeclovih *Mutastih bratov* (1983), leta 1984 pa tudi z uprizoritvijo Partljičeve igre *Moj ata, socialistični kulak*, ki jo je pripravil v ljubljanski Drami. *Koža megle* je bila izbrana za najboljšo predstavo Borštnikovega srečanja 1977 (zanjo je bil nagrajen tudi kot režiser); pred tem, leta 1974 pa je bila za zmagovalno predstavo festivala razglašena že uprizoritev Partljičeve komedije *Ščuke pa ni*, ki jo je zrežiral v mariborski Drami. Na Borštnikovem srečanju je bil sicer nagrajen že leta 1970: ČGP Delo je za najboljšo režijo izbralo njegovo novogoriško postavitvev *Kralja na Betajnovi*. Leta 1985 je prejel tudi zlato značko Borštnikovega srečanja. Je dobitnik nagrade Prešernovega sklada za režijo *Dveh bregov* (1976), s soustvarjalci prejemnik Prešernove nagrade za izvedbo *Hlapca Jerneja* na osrednji proslavi ob 100-letnici rojstva Ivana Cankarja (1977) in

Josip Tavčar: *Nicky – zlati deček*, Slovensko gledališče v Trstu, 1959/60.

Foto: Mario Magajna, arhiv SLOGI.

Na fotografiji: Rado Nakrst (Gizdalin), Silvij Kobal (Nicky).

prejemnik Prešernove nagrade za življenjsko delo na področju gledališke, filmske in televizijske režije (1981).

Ana Perne,
Slovenski gledališki inštitut

Z iluzijo filma o deziluziji resničnosti

Jože Babič je tako v življenju kot v poklicu hodil po mejah. Odselil je s Primorske v Maribor, ustvarjal med gledališčem, filmom in televizijo, njegova umetnost je prav tako mejila na politični angažma. Babič je vnašal film v gledališče, že ko je uprizarjal drame v resničnem okolju, in s tem zasledoval življenje. Potem ko je v Trstu postavil na noge gledališče, je za kak mesec odšel študirat film v Rim. A tam se ga ni prijelo delo z naturščiki, svoj realizem je gradil s sredstvi maksimalne filmske in igralske iluzije. Tako je tudi v desetletju, ko so filmi novega vala uveljavili kriterij celovitega avtorja, ostajal režiser scenarijev, ki so jih pisali drugi.

Svoj prvi film je Babič posnel leta 1959 na železniški postaji v Novi Gorici. Kot se je sam po vojni vrnil iz nemških taborišč, tako čakajo njegovi junaki na postaji nekje sredi Evrope na transport v domovino. V subtilnih at-

Tri četrtine sonca,
Triglav film, 1959.
Foto: Vid Nučič, arhiv
Slovenske kinoteke.

Veselica,
Triglav film, 1960.
Foto: Vid Nučič, arhiv
Slovenske kinoteke.

mosferah se skrivata strah pred bodočnostjo in zavest, da jim bodo posijale le »tri četrtnine sonca«. Njegov drugi film še bolj intimno naslika mrk življenjske sreče in ugotavlja, da povojna »veselica« velja le za nekatere, mali človek pa je ujet v nelagodju in eksistencialnih precepih. Prav slednje pa je tisto novo, kar Babič uvede v slovenski film: posameznik življenje res živi na sebi, ni le njegov tipski tolmač. In svetloba bo na koncu vendarle lahko še zasijala. Uveljavljene režiserje so v prvih šestdesetih radi vabili v druge jugoslovanske republike. Tako je Babič s komedijo zakoncev-karieristov v Zagrebu posnel »trčenje na vzporednicah« med emancipirano ženo in njenim ljubosumnim možem. Izid je ostal neodločen, a hitro zatem je sledil v Sarajevu še en film, v katerem sta »v spopadu« dve generaciji: partizanska, ki je državo zgradila, in mlajša, ki bi jo sedaj rada boljše upravljala. Babičevi jugoslovanski filmi niso navdušili, a on ni sledil pravilu »po isti poti se ne vračaj« in je v duhoviti komediji prikazal, kako sezonci iz južnih republik gradijo slovensko

Po isti poti se ne vračaj,
Viba film, 1965.
Foto: Ljubo Struna, arhiv
Slovenske kinoteke.

Poslednja postaja,
Avtorski Studio Ekran,
FRZ Beograd, 1971.
Foto: Branko Vukadinović,
arhiv Slovenske kinoteke.

prestolnico in kako so gostitelji do njih malomeščansko nezaupljivi, stiskaški in malo rasisti. Tako zrcalo življenja ni bilo zaželeno, Babič se je moral vrniti v gledališče in snemati na televiziji, hkrati pa je tudi utemeljil novogoriški teater. Medtem se je njegovim očem na kratko zapisala tudi »barva spomina« slikarja Lojzeta Spacala. »Poslednja postaja« njegovih filmskih režij je na začetku sedemdesetih. V tedanjem potrošniškem drvenju komunalni delavec, bivši partizan, ne najde svojega mesta. Njegov individualni poraz je sicer dostojanstven, a sporoča tudi vsesplošno razgraditev družbenih vrednot. »Pogreb« partizana, mojstrsko posnet leto kasneje za televizijo, še enkrat poudari Babičevo slovo od graditeljskega optimizma.

»Filmi živijo iz stiske neke skupnosti.«

Aleš Doktorič,
Kinoatelje

Program prireditev ob 100-letnici rojstva Jožeta Babiča

27. 1. 2017 ob 20.30

Hiša filma

Gorica, Travnik/Piazza della Vittoria 41

Predvajanje celovečernega igranega filma *Tri četrtine sonca*, 1959, 103 minute, 35 mm

Film bo predstavil filmski kritik Jože Dolmark.

Večer ob svetovnem dnevu spomina na žrtve holokavsta.

Film bo opremljen z italijanskimi podnapisi.

Prireditelj: Kinoatelje v sodelovanju s Slovenskim filmskim centrom in Kinemaxom.

2. 2. 2017 ob 18.30

Muzej slovenskih filmskih igralcev

Divača, Kraška cesta 26

Pogovorni večer s Tonetom Partljičem in Alešem Doktoričem o življenju in delu Jožeta Babiča

Prireditelji: Slovenska kinoteka, Razvojni center Divača in Muzej slovenskih filmskih igralcev.

8. 2. 2017 ob 20.00

Kosovelov dom Sežana – Velika dvorana

Sežana, Kosovelova ulica 4 a

Predvajanje celovečernega igranega filma *Tri četrtine sonca*, 1959, 103 minute, 35 mm

Vstop je prost.

Predvajanje filma je omogočil Slovenski filmski center.

10. 2. 2017 ob 16.00

Povžane

Odkritje spominske plošče Jožetu Babiču in kratek kulturni program (Vokalna skupina Karina in Iztok Jereb)

Ploščo bo odkril Anton Peršak, minister za kulturo Republike Slovenije, pozdravni nagovor bo imela županja Občine Hrpelje-Kozina, Saša Likavec Svetelšek.

Prireditelj: Občina Hrpelje-Kozina in JSKD Ol Sežana.

10. 2. 2017 ob 17.00

Kulturni dom Hrpelje

Hrpelje, Reška cesta 14

Osrednja slovesnost ob stoletnici rojstva Jožeta Babiča

Otvoritev razstave *Jože Babič – filmski človek* in ogled Babičeve televizijske drame *Pogreb*, 1972, 65 minut.

Prireditelji: Občina Hrpelje-Kozina, JSKD Ol Sežana in Slovenska kinoteka.

11. 2. 2017 ob 18.00

SNG Nova Gorica – Mali oder

Nova Gorica, Trg Edvarda Kardelja 5

Jože Babič, oče profesionalnega gledališča v Novi Gorici

Ob stoletnici rojstva bodo njegovi ustvarjalni kolegi, sopotniki in nasledniki osvetlili življenje in delo pobudnika profesionalizacije novogoriškega gledališča ter prvega direktorja in umetniškega vodje Primorskega dramskega gledališča (od 1968 do 1974).

11. 2. 2017 ob 20.00

SNG Nova Gorica – Veliki oder

Predstava *Gospa Bovary*

Posvečena spominu Jožeta Babiča.

13. 2. 2017 ob 18.00

SNG Maribor – Komorni oder

Maribor, Slovenska ulica 27

Ob stoti obletnici rojstva režiserja Jožeta Babiča

Mariborski igralci in sodelavci Jožeta Babiča bodo o njegovem delu spregovorili na spominskem večeru, ki ga bo vodil Tone Partljič. Pred dogodkom bo delegacija položila venec na Babičev grob.

13. 2. 2017 ob 20.00

Kosovelov dom Sežana – Velika dvorana

Sežana, Kosovelova ulica 4 a

Predvajanje celovečernega igranega filma *Veselica*, 1960, 102 minuti, 35 mm

Vstop je prost.

Predvajanje filma je omogočil Slovenski filmski center.

13. 2. 2017 ob 22.05

Na 3. programu Radia Slovenija

Milan Begović: *Brez tretjega*

Program Ars bo počastil spomin na Jožeta Babiča s ponovitvijo Begovićeve igre *Brez tretjega*.

Radijski posnetek je nastal leta 1957 pod režijskim vodstvom Jožeta Babiča, igrala sta Štefka Drolc in Miha Baloh.

15. 2. 2017 ob 18.00

Kulturni dom Gorica

Gorica, Ulica I. Brass 20

Predvajanje celovečernega igranega filma *Poslednja postaja*, 1971, 87 minut, 35 mm

Pogovor z gosti bo vodil predsednik Kinoateljeja Aleš Doktorič.

Prireditelj: Kinoateljje v sodelovanju s Kulturnim domom Gorica in Slovenskim filmskim centrom.

15. 2. 2017 ob 20.00

Slovenska kinoteka, dvorana Silvana Furlana

Ljubljana, Miklošičeva 28

Odprtje retrospektive Jožeta Babiča in dokumentarne razstave *Jože Babič – filmski človek*

21. 2. 2017 ob 18.00

Slovenski gledališki inštitut – dvorana

Ljubljana, Mestni trg 17

prvo nadstropje

Jože Babič, vsestranski gledališki človek

Pogled na pomembnega slovenskega gledališkega ustvarjalca s kritiškega in teatrološkega vidika.

Pri pogovoru bodo sodelovali: Bogomila Kravos, teatrologinja in samostojna raziskovalka, Mojca Kreft, dramaturginja in teatrologinja, Jernej Novak, gledališki kritik in teatrolog, ter Anton Peršak, režiser in avtor knjige *Med stvarnostjo in domišljijo (o režiserju Jožetu Babiču)*.

Pogovor bo povezovala Ana Perne, teatrologinja iz Slovenskega gledališkega inštituta.

4. 3. 2017 ob 20.30

Slovensko stalno gledališče v Trstu

Mala dvorana

Trst, Ulica Petronio 4

Pogovor o človeku in umetniku Jožetu Babiču

Moderira Dušan Udovič, sodelujejo tržaški igralci in umetniki, ki so sodelovali z Babičem.

4. 3. 2017 ob 21.30

Slovensko stalno gledališče v Trstu

Mala dvorana

Trst, Ulica Petronio 4

Predvajanje celovečernega igranega filma *Po isti poti se ne vračaj*, 1965, 91 minut, 35 mm

Vstop je prost.

V sodelovanju s Kinoateljejem in Slovenskim filmskim centrom.

10. 3. 2017 ob 20.30

Slovensko stalno gledališče v Trstu

Mala dvorana

Pier Paolo Pasolini: *Teorema*; režija Sebastijan Horvat

Premiera nove uprizoritve SSG bo posvečena spominu na Jožeta Babiča.

Retrospektiva filmov Jožeta Babiča v Slovenski kinoteki Ljubljana, Miklošičeva 28

15. 2. 2017 ob 20.00

Po isti poti se ne vračaj, 1965, 91 minut, 35 mm

16. 2. 2017 ob 20.00

Tri četrtine sonca, 1959, 103 minute, 35 mm

17. 2. 2017 ob 19.00

Veselica, 1960, 101 minuta, 35 mm

18. 2. 2017 ob 19.00

Barva spomina, 1967, 13 minut, 35 mm

Trčenje na vzporednicah / Sudar na paralelama, 1961,
80 minut, 35 mm

22. 2. 2017 ob 21.00

Poslednja postaja, 1971, 87 minut, 35 mm

25. 2. 2017 ob 19.00

V spopadu / U sukobu, 1963, 93 minut, 35 mm

Kolofon

Izdal: Javni sklad RS za kulturne dejavnosti Območna izpostava Sežana

Zanj: Vladislava Navotnik

Uredil: David Terčon

Jezikovni pregled: Magdalena Svetina Terčon

Oblikovanje: Boris Bačić

Organizatorji:

Občina Hrpelje-Kozina

Javni sklad RS za kulturne dejavnosti

Slovenska kinoteka

Muzej slovenskih filmskih igralcev Divača

Slovenski filmski center

Slovenski gledališki inštitut

Kinoatelje Gorica

Kosovelov dom Sežana

Razvojni center Divača

SNG Maribor

SNG Nova Gorica

Slovensko stalno gledališče v Trstu

Medijska partnerja:

RTV Slovenija – TV Slovenija

RAI 3

Fotografiji na notranjem ovitku: arhiv Slovenske kinoteke.

Jskd

JAVNI SKLAD REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA KULTURNE DEJAVNOSTI